

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.Foaie socială-culturală.
Apare în fiecare Sâmbătă.Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Al cui va fi viitorul?

Două tabere învrăjbite de veacuri se luptă pe viață și pe moarte: *aristocrația* și *democrația*. Una reprezintă pe invidiosul orgolios de puterea ce-a avut-o în trecut și pe care acum începe s'o peară; cealaltă reprezintă curentul care tinde la o nivelare progresivă a deosebirilor economice și sociale ce există azi. În timpul nostru, mai mult decât oricând, a ajuns la suprafață democrația. Dar tendințelor egalitare democratice li-se împotrivesc legile biologice, descoperite de știință, despre *selecție*, *diferențiere* și *ereditate*. Și tocmai aceste legi, cari se par a fi antidemocratice, sînt *legile progresului*. Deci, știința condamnă formele sociale democratice și impune formele aristocratice, adecă un regim de clase sociale, de diferite categorii de cetățeni, între cari trebuie să fie anumite bariere fixate prin naștere și prin destinele fiecărui individ. Astfel, după știință, ideea de *egalitate* se pare a fi o rătăcire, o absurditate. Impotriva înaltelor și nobilelor sentimente umanitare de *fraternizare* și de solidarizare ale democrației se ridică amenințător adevărurile biologice puse înainte de marele învățat englez Darwin.

Lupta pentru existență și concurența o vedem pretutindeni, nu numai în lumea animalelor, ci chiar și în a plantelor. Viața omenească deasemenea este stăpînită de concurență și lupta pentru viață. Cei mai tari

supraviețuiesc; cei slabi și dezarmați sînt distruși. Astfel, prin selecția naturală, se obține și progresul formelor de viață. Privită din acest punct de vedere, democrația, cu tendințele ei umanitare și părtinitoare pentru cei slabi și învinși, lucră împotriva progresului și duce la degenerarea neamului omenesc.

Astăzi, cînd toată lumea e pătrunsă de tendințele umanitare, de iubire și milă față de cei slabi și obișduiți, de mărețele idei ale egalității, fraternității și libertății, pentru cari alina sînge omenesc a îngrășat pămîntul, — știința ne silește să ne punem întrebarea: Al cui va fi viitorul? Al democrației sau al aristocrației?

Dacă e adevărat că legile științei condamnă democrația, ca pe o pedecă a progresului, promovînd regimul aristocratic, e afit de firesc că democrația are să dispară și viitorul să fie al aristocrației.

Teza, că știința condamnă democrația și sprijinește aristocrația, a fost pusă tocmai de aristocrație care vede cu ochii cum îi fuge terenul de subt picioare. Explicarea ei numai la aparență e adevărată: Defapt însă e falsă. Selecția naturală nu totdeauna aduce progres și perfecționare. Sînt foarte multe cazurile, în cari ea produce regres și degenerare. Să ne gîndim numai la lupta ce o poartă paraziții cu anumitele specii de animale și de plante. Trăind pe corpul acestora, paraziții se dovedesc a fi mai bine înzestrați decît celelalte ființe din lumea animalelor sau a plantelor.

Învingerea adeseori e pe partea paraziților. Ei se hrănesc din corpul altor ființe viețuitoare, pe cari demulțorii reușesc a le nimici total. Tot știința, cu legile sale despre selecționare și diferențiere, ne spune că au fost timpuri cînd paraziții au trăit prin sine înșiși. Lupta pentru existență i-a adus însă între astfel de împrejurări, că îndatăce au ajuns să fie cuceritori, au început să și degenezeze, pînăce au ajuns la stadiul în care se află de prezent, că dacă i-ai pune să trăiască singuri, prin sine înșiși, ar trebui să peară.

Totastfel s'a întimplat și cu aristocrația. În lupta pentru existență au ieșit biruitori boerii, nobilii. Dar generațiile cărora le-au dat naștere acești biruitori, au degenerat în urma împrejurărilor în cari au ajuns. Ear astăzi au ajuns la stadiul că numai pot trăi prin sine înșiși, ci o întreagă organizație socială trebuie să-i susțină.

Lucrul e limpede. Adevărurile științei nu condamnă democrația și nici nu sprijinesc aristocrația. În lupta pentru viață progresul se realizează astăzi mai virtos pe urma unirii și cooperării, ear nu pe urma luptei de nimicire. Deci, nu selecția naturală, ci *cooperarea* și *solidaritatea*, cu sentimentele lor nobile, umanitare, altruiste, este care produce progresul. Și tocmai prin aceasta se disting societățile democratice de azi. Curentul democratic, deci, își are rostul său, și al lui va fi viitorul, pentrucă se bazează pe legile progresului.

Petrache.

FOILETON.

Trei grații.

Nu ieșise demult în lume *Lingușirea*. Un împărat bătrîn și cuminte o văzuse printre curtenii lui și poruncise servitorilor s'o izgoniască. Și multă vreme n'a mai îndrăznit să s'arăte.

Inchisă în odăița ei tănuită, ea și-a bătut capul multă vreme cum ar face mai bine ca să n'o mai cunoască nimeni. Intr'o seară, sătulă de monotonia casei ei slab luminate, își potrive cu îngrijire hainele pe dînsa și, ca să-și ascundă ochii plini de șiretenii, își puse pe față un văl des, și porni.

Era cald. Și minunea de față, pe care o iubiam atît de mult, se plimba visătoare prin aleia din grădină. O ușoară idee de vînt clătina creanga unui salcîm. Și'n părul copilei ninsese atîtea petale albe.

Și era atîta liniște în grădină. S'auzia numai zumzetul unei albine care alerga din floare 'n floare. Pe un crin poposiseră doi fluturi cu aripî de argint. Ochii ei se opriră mîngăetori asupra lor. Deodată tresări. Gîndul, că poate nu-i iubită, îi străbătu în suflet.

Nu știa că'n naivitatea-i dulce îmi era mai dragă decît lumina soarelui, că în simplitatea ce i-o dădu natura măreață din jur era atît de frumoasă.

Atunci răsări în calea ei *Lingușirea*.

Și ea-i zise: ajută-mî!

Ear *Lingușirea* nu pregetă. Se apropiă de copilă, îi netezi părul, îi sărută fruntea nevovată și-i întinse cupa cu nectarul ce poleește sufletul cu prefăcătorie. Incepu s'o laude: Ochii ca ai tăi nu sînt, buzele tale sînt mai dulci decît am-

brozia zeilor, glasul tău e o muzică cerească, zîmbetul tău e ca al zorilor dimineții. Tu ai atîtea daruri. Folosește-te de ele!

Și copila-i ascultă sfatul. Cînd s'apropiă însă de mine, văzui că ochii ei perduseră focul, glasul nu mai era al ei. Ceva străin, ceva neînțeles se lipise de această ființă scumpă. O mină necunoscută îi răpise toate podoabele sufletului. N'o mai cunoșteam. Și cum m'a durut cînd am întreat-o: Tu ești? Și s'a dus delingă mine mai străină decum venise.

Candela arde liniștită la iconița din odăia ei. E tîrziu și copila se zbuciumă de neodihnă. I-se pare că-i înșelată. Ce de gînduri negre s'abat înaintea ei! Cine-i va da ajutor să-și poată găsi eară comoara perdută? Cine?

Atunci din întunerice se desprinde *Viclenia*, ce-și schimbă fețele așa de repede. O învăță arta de a ascunde ceiace dictează sufletul. Dete gurei ei vorbe amăgitoare și minții ei cugete tănuite. O învăță să suridă ironic pe furis, îi turbură ochii mari și limpezi și pe fruntea ei de marmoră săpă semnul adînc al neîncrederei și al cercetării ispititoare. O învăță să cînte, cînd inima îi plîngea în pept; o învăță să plîngă, cînd sufletul ei era o grădină înflorită.

Și am tresărit cînd am văzut-o a doua oară. Simțiam tot mai mult prăpastia ce se sapă între noi. Plîngea, dar lacrimile ei nu mă țardeau ca altădată.

— Nu mă iubești!

— Dece ești și tu femeie?

Se duse. Și eu mă trudiam să înțeleg ce a putut schimba un suflet atît de curat. Și nu puteam. Îmi închipeam că-i numai o părere. Și o cîntam ca pe un sol venit din ceruri să-mi lu-

mineze calea vieții, să-mi alunge noaptea din suflet, să dea avînt și aripî de vultur visurilor mele.

Ea se duse. Și în cale o întîlni *Trădarea*.

Trădarea, haină și fără de remușcări în suflet, o întîmpină cu risu-i demonic, clipi din ochii umezi de sînge și izbucni într'un hohot drăcesc:

— Nebuno, deschide ochii și vezi cine te turbură! El n'are decît un biet suflet, un suflet curios, care nu trăește decît pentru a pribegi. El n'are decît cîntecul lui, care nu poate ține loc de podoabe, nu te încălzește earna, nu te poartă în țări streine, vara.

Vino cu mine. Ți-oi da comorile lumii. Pe peptul tău voi pune mărgăritarele celei mai bogate regine. Ți-oi pune la gît salba ce va străluci ca stelele cerului și hlamidă împărătească voi pune pe umerii tăi de zăpadă. Te voi purta pe valurile ușoare ale mărilor. Îți voi arăta cetăți și țări necunoscute și trubaduri tineri te vor ferma prin cîntecul lor. Tu vei străluci în lume ca o minune din ceruri. Și cele de o samă cu tine te vor invidia. Uită-ți!

Copila deschise ochii mari. O clipă simți un ușor regret în suflet. Auzi parcă undeva un glas întins, care-i strigă să se opriască. Dar nu-l băgă în seamă. Se îndreptă spre Trădare și-i zise: Te ascult!

Peste mine a căzut greu vălul uitării. Dar eu nu știam nimic. Și o cîntam ca pe un sol venit din ceruri să-mi lumineze sufletul și mintea. Cînd mi-am dat seama de cece se petrecuseră, ea era departe și era streină.

Și cele trei grații rîdeau ironic privind la mine...

(«Ramuri»)

I. U. Soricu.

Dispariția materiei.

Cercetările științifice ale naturalistului francez *Dr. Gustave Le Bon*, săvârșite în anii din urmă, au făcut o adevărată revoluțiune în lumea științifică. În cartea sa *L'évolution de la matière* arată că materia nu e veșnică, cum se credea până acum, ci ea se poate distruge fără să lase vreo urmă. Această descoperire, bazată pe cercetări experimentale, a zguduit din temelii întreaga știință din trecut.

„Transilvania” (revista „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român”) publică în Nr. 3: „*Teoria energiei intra-atomice și a dispariției materiei*”, un capitol din lucrarea „*L'évolution de la matière*” trad. din fr. de *Liviu Rebreanu*. După această teorie: *Materia, presupusă odinioară indestructibilă, dispăre cu încetul prin disocierea continuă a atomilor ce o compun, reîntorcându-se la eterul imponderabil de unde pare să se fi zămislit*. Teoria aceasta este dovedită cu experimente. Fenomenele observate în corpurile zise radio-actieve, ca uraniul și radiul, s'au observat la toate corpurile naturii, și nu se pot explica decât prin disocierea atomilor acestor corpuri. Aptitudinea materiei de a se desaga emițând elfuviuri de particule, analoge celor ale razelor catodice, animate de o viteză de ordinea celei a luminii și capabile de a pătrunde substanțele materiale, este universală. Corpurile zise radio-actieve, ca uraniul și radiul, nu fac altceva decât să prezintă într'un grad mai înalt, un fenomen pe care toată materia îl posedă într'un grad oarecare. Disocierea universală a materiei, această *radio-activitate* cum i-se zice acum, — e un fenomen universal atât de răspândit în univers ca și căldura sau lumina.

Productele dematerializării atomilor constituie substanțele intermediare, prin însușirile lor, între corpurile ponderabile și eterul imponderabil, vasăzică între două lumi considerate până aci ca adinc separate. Materia, odinioară înfățișată ca inertă și neputând restitui decât energia ce i-a fost dată mai-

dinainte, este dimpotrivă un colosal rezervoriu de energie — *energie intra-atomică* — pe care o poate cheltui fără a împrumuta nimic dinafară. Energia intra-atomică este aceea care se manifestă îndecursul disocierei materiei din care rezultă cea mai mare parte a forțelor universale, mai ales electricitatea și căldura solară.

Adagiul clasic: „nimic nu se creiază, nimic nu se perde”, trebuie substituit prin acesta: *nimic nu se creiază, dar totul se perde*.

Teoriile acestea au și un interes filozofic, întrucât ne modifică concepția asupra lumii în unele puncte esențiale.

IGIENĂ.

Cum a evoluat medicina ?

Astăzi medicina nu are nevoie să-și ascundă metodele și tainele, ci poate îngădui oricărui om cult să-și dea seamă ce poate și ce nu poate această știință.

Medicina a fost la început o artă și prea ades o boscărie, care se silia a înlocui prin vorbe umflate neștiința; acuma a ajuns, dince-înce mai mult, în cei din urmă cincizeci de ani, o știință naturală. Măestrii mari din trecut au făcut mult cu lucruri puține. Lipsiți cum erau de mijloacele moderne de a cunoaște boalele, diagnosticarea lor era mai mult o ghicire. Trebuiau să combine întipărirea de care nu-și dădeau seamă lămurit. De aceea s'a și vorbit de un fel de inspirație sub stăpînirea căreia ghiciau boalele, fără a putea însă învăța pe alții acest meșteșug. Agerimea lor era nespūsă și astăzi ne fac impresia de artiști adevărați. Un elev al lui Oppolzer, vorbind de acesta, l-a asemănat deadreptul cu pictorul Rafael. Toți contemporanii lui Oppolzer au simțit această putere artistică în el.

Ce să zicem de chirurgia veche? Chirurgia înainte de descoperirea lui Lister, fără a ști ce este înadevăr infecția și pricinile ei? Și totuși aveau izbînzi vrednice de mirare.

Dar acești inspirați-artiști erau rari și întrebarea cea mare e: cel de medicină făceau ceilalți, doctorii lipsiți de talent artistic și totodată neavînd la îndemînă mijloace științifice. Fiecare trebuia să-și facă drum nou, potrivit pentru el, să călătorească în haosul boalelor și a complicațiilor lor fără nicio busolă. Dar calea aceasta era primejdioasă, deaceia au adus omenirea cea mai mare slujbă ceice au prefăcut-o în știință sau cel puțin au împins-o departe spre acest ideal.

Unul din acești pioneri a fost Skoda, colegul lui Oppolzer. Oppolzer vedea numai bolnavi individuali; Skoda vedea numai boalele în generalitate. Oppolzer individualiza și ghicia; Skoda măsura și afla.

Metoda exactă a lui Skoda domnește astăzi în medicină: cu balanța și măsurătoarea lucrează știința medicală ca oricare altă știință. Din numere și date hotărîte trebuie să iasă dezlegarea problemei ca la o ecuație. Pe cît e cu puțință, tehnica mașinelor înlătură observarea prin simțuri, care e atât de plină de subiectivism și atât de anevoie de controlat. Microscopul, retorta, termometrul, eprubeta, razele Roentgen și o mulțime de aparate ne dau date hotărîte, din care putem trage încheieri neîndoioase. Cercetarea se face după regulile hotărîte. Această metodă se poate deprinde prin pregătirea harnică. S'a isprăvit cu arta. Doctorul de azi caută să fie învățat și cercetător, nu artist.

Decînd microbii, pricinitori ai atîtor boli, se cunosc și se pot descoperi prin cultură, altoi, ori reacții chimice sau biologice, medicina a căpătat o temelie solidă. Lucrarea în clinică a ajuns lucrare în laborator: e patologie aplicată experimentală, dar niciodată nu va fi artă.

Nu numai diagnoza a ajuns chestie de tehnică, dar și căutarea bolnavilor e dince-înce mai mult chestie de tehnică. Rău se înșeală publicul profan, cînd își închipue că chirurgii moderni sînt un fel de vrăjitori. Dimpotrivă, sînt în slujba unei științe foarte înaintate. Niciodată n'au fost chirurgii mai mulți și mai străluciți decît azi, fiindcă astăzi chirurgia, cu regulile ei precise și cu tehnica ei desăvîrșită, a ajuns mult mai ușoară decît altădată, și duce la izbînzi fără ca operatorul să aibă nevoie de noroc sau de inspirație.

Neapărat, dupăcum am spus mai sus, ceva mehanic nu a ajuns medicina, și nici nu va ajunge, căci trebuie să se țină seamă de starea specială a individului, stare specială, care deasemenea se stabilește prin măsurături, cercetări, analize, etc. Dibăcia în minuirea cușitului și a instrumentelor nu se pot căpăta fără muncă, deaceia s'a ajuns acuma la așa mare specializare.

În 1867, la congresul internațional din Paris, medicina nu era încă desfăcută în specialități și au fost numai ședinți generale. Tot așa la 1870 în Florența, precum și la 1873 în Viena. La 1875 în Bruxelles, au fost cincisprezece secții; în Berlin la 1890, optsprezece; iar la Budapesta, douăzeci și una, fiecare cu program deosebit, plin și bogat.

Odată cu specializarea însă s'au luat măsuri, ca fiecare specialist să nu pearză din vedere totul, întregul, din care specialitatea sa face parte. Îndeosebi se îndeletnicește astăzi știința medicală cu cercetări care dau jos granițele dintre specialități.

Amorul

— din punct de vedere psihologic. —

Nimic mai delicat decît sufletul omenesc. O cantitate foarte mică dintr'o anumită otrăvă îl face să se rătăcească. O împrejurare din viață, un mic accident, îl scoate din starea normală, făcîndu-l să incline pe panta nebuniei ori să devină chiar nebun. Cudeosebire pasiunile îl expun mai ușor la un asemenea pericol, ear dintre pasiuni mai-cuseamă amorul.

Este amorul o nebunie? Indiscutabil că nu. Dar e totațit de cert, că amorul este o stare anormală, al căreia grad atîrnă de timp și împrejurări. Mai întîi, înce privește geneza lor, nu toate amururile se aseamănă. Între *amorul spontan* și *amorul reflectat*, deosebirea este foarte mare. Cel dintîi este instinctiv. În formarea lui inteligența nu are niciun rol, căci nu este întemeiat pe nicio idee, pe nicio convingere. Iubești fără să ști pentru ce. Motivările vin mai tîrziu, după ce ai fost deja cutotul prins. Mîntea omului este așa făcută, încît caută să explice orice. Pe aceasta se întemeiază motivele, mai mult sau mai puțin fictive, ce le invocă unii amanți din această categorie după ce au început să iubiască. Cutotul altfel este amorul reflectat. Acesta este întemeiat pe anumite motive. Amanții știu de la început pentru ce iubește; căci mainainte de-a iubi a constatat reale calități trupești și, mai-cuseamă, sufletești, care l-au captivat încetul-cu-încetul.

Cele mai anormale stări sufletești se observă în amorul spontan, sau instinctiv, pentru că rațiunea n'a jucat niciun rol în nașterea lui. El

seamănă foarte mult cu acel stadiu al nebuniei care se numește monomanie. Cum se petrece faptul în cazurile de amor spontan? Ai văzut o persoană pentru întîia dată. Te-a captivat. Mîntea îți este obsedată de ea. Devini, mai mult sau mai puțin, incapabil de altă muncă intelectuală, căci, întocmai ca o idee fixă, imaginea persoanei iubite te stăpînește. Ești sclavul iluziilor și halucinațiilor. Totașa e și în monomanie. Bolnavul nu mai e în stare să vadă realitatea așa cum e, ci o interpretează în senzul ideii lui fixe. Dar monomania este întemeiată, aproape totdeauna, pe ceva cutotul nereal, pe o vedenie a minții, pe una sau mai multe halucinații; ear amorul instinctiv pornește dela ceva real, însă misterios, întrucît nu-ți explici complet pentru ce te atrage ființa iubită. Ceia ce se observă des în amor, sînt iluziile adecă interpretările false ale realității. Îți pare că persoana iubită are numai calități, ba chiar defectele ei iau în fața ta aceeași înfățișare.

O altă trăsătură caracteristică a monomaniei este desăvîrșita inconștiență a bolnavului. El este cutotul convins de realitatea credințelor și halucinațiilor sale. În amor nu se observă această stare completă de inconștiență sau, în orice caz, nu durează la infinit. Amanții chiar dă seamă de patima ce-l stăpînește, găsește chiar că întrînsa este ceva nu tocmai serios și cutoateacestea îi este cu neputință să reacționeze împotriva-î. Monomania progresează neîncetat sau în cazul cel mai favorabil, rămîne staționară într'un anumit stadiu; pe cînd amorul atinge un punct culminant dela care, cucît timpul trece, cucît se liniștește, se calmează și, la foarte mulți, în cele din urmă dispăre.

Altă caracteristică a nebuniei este lipsa puterii de înfrînare, care se observă în cazurile de manie acută, sau nebunie furioasă, și în cele de nebunie impulsivă. Cînd lipsa puterii de înfrînare este unită cu lipsa puterii de control, atunci bolnavul se află în faza cea mai acută a boalei, căci, atît în gîndirea cît și în purtarea lui, predomină cea mai completă disordine. Și în amor se constată lipsa puterii de înfrînare. Amanții, chiar dacă dorește, și deci voește, nu poate să-și înfrîneze gîndurile ce-î frămîntă mîntea. Dînsul ar vrea să le dea o altă direcție, și — nu poate. Îi este cu neputință să înfrîneze atracția ce simte către persoana iubită. În cele din urmă el se vede răpus și chiar se disprețuește, cînd are convingerea că persoana către care se simte atras este nedemnă. Cînd amorul se află unit cu gelozia, ceia ce se întîmplă foarte des, atunci amantul lipsit de puțință înfrînării devine un om periculos. Aceasta este starea în care amorul se aseamănă mai mult cu monomania.

Că amorul nu este totuna cu nebunia, faptul este indiscutabil; dar că amorul poate pricinui nebunie, deasemenea este foarte adevărat. Aceasta se întîmplă, cînd nu este satisfăcut și cînd este întrerupt brusc. Cînd amantul este predispus și cînd se află sub stăpînirea acestei grozave pasiuni, nu-î trebuie mult să incline spre panta nebuniei. În stadiul acut al amorului, sufletul se află în cea mai mare încordare. Nu există persoane mai susceptibile decît amanții. Un gest, un cuvînt, îfine cel mai neînsemnat fapt, din partea persoanei iubite nu le scapă neobservat. Pedeațaparte, sînt de un exagerat optimism, căci totul li-se pare ușor de îndeplinit. Dînsii își cre-

Chirurgia a năvălit în medicina internă. Se deschide pînțele, se fac operații la inimă, la plămîni, la artere și vene, la creeri. În această ramură nouă a chirurgiei se cer și cunoștințe de interniști și de chirurg.

Interniștii deasemenea și-au lărgit specialitatea. Metodele lor se bazează pe chimia modernă a vieții, pe dietă, pe întrebuintarea agenților fizici: totodată va trebui să fie și chirurg pentru organele interne. Neurologul va voi să-și verifice singur diagnoza făcută asupra pricinii unei boli nervoase. Și totașa, în toate specialitățile, pîntrund metodele car se credeau cutotul străine. Specialitățile privitoare la ochi, la laringe și la nervi tind a se contopi. Chiar și dermatologia, din care Hebra făcuse un domeniu cutotul separat, întrebuintează azi mijloace car lucrează asupra organismului întreg.

Conceptia de intern și extern s'au contopit în medicina modernă.

Dacă esența organismelor stă într-o colaborare armonică a tuturor organelor spre a ajunge la păstrarea vieții, atunci și izbînda medicinei va atîna dela lucrarea ei asupra tuturor părților spre a ajunge la *tămăduire*.

ECONOMIE.

Peronospora — se întinde.

Institutul ampelologic, pentru cercetarea boalelor în vii, a publicat înainte cu cîteva zile o dare de samă, din care iese la iveală, că în mai multe comitate din țară s'a ivit peronospora și se lățește în toate părțile. Timpul cel răcoros și ploios i-a priit mult peronosporii, pedeoparte fiindcă stropirile nu s'au putut face, pedealta fiindcă umezeala ajută mult la lățirea acestei molimi.

La institut s'a dovedit, că peronospora strică îndeosebi ciorchina. Boabele vătămăte de peronosporă se negresc, se uscă, și apoi cad la pămînt așa că în felul acesta ciucurele se curăță de părțile stricate, — rămîind ca cele sănătoase să crească cuatit mai frumos.

Foile trebuie cu multă sîrguință stropite, îndeosebi unde peronospora s'a ivit acum decurînd, car pe ciucuri e bine să împrăștiem praf de peatră vînată. Timpul uscat și călduros, ce domnește în toate părțile ne ajută mult la săvîrșirea cu izbînda a acestor lucrări.

Ministrul de comerț, avînd în vedere primăria cea mare ce ne amenință în urma lăfîrei peronosporii, a îngăduit ca toate amestecurile de peatră vînată, ce se folosesc pentru stîrpirea peronosporii, să fie trimise ca „gyorsáru”, cu taxele statorite pentru acestea, — dar numai pînă la sfîrșitul lunii lui August. Direcțiunile căilor ferate vicinale au fost rugate să nu pună nicio pedecă ca amestecurile acestea să ajungă cît mai îngribă la vier.

iază o lume de visuri, care îi îmbată și-i face să vadă realitatea în trandafirii. Inchipuiți-vă, că atunci cînd se află sub stăpînirea acestei beții, întemeiată pe o fericire prezentă sau pe speranța unei viitoare, — persoana iubită îi părăsește, moare, sau în calea lor se pun obstacole neînlăturabile! Treccrea bruscă dela o stare de fericire la alta diametral opusă ei, nu poate fi îndurată fără pericol decît de oricine. Ea produce acea criză sufletească numită *dezolare*, în care durerea ajunge la paroxism și din care unii ies prin sinucidere, ear alții înnebunesc. Bolnavul perde cutotul simțul realității, căzînd într'una din variatele forme ale nebuniei. Cîtă deosebire între mentalitate lui din timpul amurului și aceea din timpul nebuniei! Atunci poate că interpretarea lui era încînta false, însă numai cu privire la persoana iubită; acum el nu mai poate controla nimic, nu-și mai poate da seamă de nimic.

Alieniștii au constatat că nebunia provenită din amor este aproape totdeauna incurabilă. Cînd nebunia are o cauză materială (alcoholism, sifilis, etc.), poate fi adesea mai ușor de vindecat; dar cînd provine dintr'o cauză psihologică, și anume dintr'o pierdere ireparabilă, e firesc că ea să perziste. Și poate că e mai preferabil ca omul să nu-și mai dea seamă de nimic, decît să fie veșnic copleșit de sfîșietoarea durere a unei pierderi ireparabile.

CRONICA.

Cu ocazia adunării generale a fondului de teatru ce se va ține la Reghinul-săsesc, Duminecă la 28 August n., la orele 3—5 d. a. se va arangea o sîrbare populară, ear seara la orele 7 1/2 concert dat de chorul brașovean al bisericii sf. Nicolae, cu concursul cîntăreților *Mărcuș* și *Crișanu*, sub conducerea măestrului Dima. Lună, la 29 August n. la 7 1/2 ore seara, teatru (o dramă și o comedie) dat de diletanții brașoveni și reghineni, sub conducerea directorului artistic *Aurel Bănuș*. Marți la 30 August, escurzie la Borsec.

Reprezentanța fundațiunii Gozdu este convocată la ședință pe 29 August și zilele următoare la Sibii.

La Dognecea a reposat *Gheorghe Munteanu*, măestru vâpsitor, în vîrstă de 53 ani.

Venitul net de 600 cor. al petrecerii bine-reușite, ce s'a dat Duminecă seara în Grădina de tir din localitate în beneficiul inundațiilor, s'a administrat la comitetul județan.

Meritosul învățător *Iuliu Birou* din *Ticvaniul-mare* a ieșit la pensie.

La 24 a curentei se va ține la *Temeșcubin* încă o adunare generală a „Dunărenei”, în care se va hotărî afilierea institutului la o altă bancă românească mai mare.

La *Bozovici* s'a pornit o mișcare laudabilă pentru întărirea economică a Almăjenilor, copleșiți de bănci străine. Vom reveni după ce mișcarea va lua forme concrete.

Inspectorii școlari regești cer dela învățătorii noștri confesionali, că pînă la 15 Iulie a fiecărui an să le prezinte un *plan de învățămînt special* cu materia împărțită pe săptămîni. Această pretenziune a inspectorilor școlari regești se bazează pe dispozițiile ȘȘ-lor 16 și 20 din art. de lege XXVII din 1907, și pe §. 37 al instrucției ministeriale dată pentru executarea acestei legi. Dispoziția legii se referă numai la școlile cu ajutor de stat la întregirea salariilor învățătorescilor. Planul în chestie, însă, tocmai în înțelesul §-lui 37 din instrucția menționată, are să fie înaintat inspectorilor școl. reg. celmult pînă la 1 Septembrie a fiecărui an, și nu pînă la 15 Iulie. (Circularul konzistorial dto 20 Iulie. a. c. Nr. 4506 Șc./1910.)

Prin circularul konzistorial dto 20 Iulie a. c. Nr. 4504 Șc./1910, se dispune că înscrierile în școlile conf. ortodoxe din dieceza Caransebeșului au să se înceapă la 19 August v. (1 Septembrie n.), ear prelegerile ordinare să se înceapă latotcazul la 1/14 Septembrie.

Înscrierile la școala civilă de fete cu internat din Arad pentru anul școlar 1910/11 se vor face în zilele de 19—23 August (1—5 Septembrie) a. c. în localitatea școlii (Strada Deák Ferencz Nr. 27). Taxa pentru internat este: 450 cor. pe anul întreg școlar, în care sumă se cuprinde didactrul școlar. Pentru această taxă elevele vor primi: Instrucția prescrișă pentru clasele I—IV civile, educație religioasă-morală, deprindere în conversația română, maghiară și germană, apoi instrucție în economie de casă, deprindere în pregătirea bucatelor, croit și cusut. Locuință în odăi igienice îngrijite, provăzute cu mobile necesare. Vipt întreg și anume: dejun (cafea cu lapte) prînz (2 plese, ear Duminecă și în sîrbători 3—4 plese), ujină (cafea cu lapte) și cină (două plese). Spălat, lminat, încălzit și tot la 2 săptămîni baie (scaldă).

Marile manevre imperiale, proiectate pe anul acesta, nu se vor ține din cauza că între cai a izbucnit o boală contagioasă.

Ministrul de război al Italiei a luat în budgetul anului acestuia suma de zece milioane de lire pentru edificarea unei flotile aeriene în serviciul armatei italiene.

Consiliul universității din Paris a decis că Universitatea franceză să trimită un reprezentant la sîrbările jubilarie ale Universității din Iași, car se vor ține în luna Octombrie a. c.

Duminecă s'a serbat la *Forotic* nunta simpaticului nostru prietin și colaborator *Victor Pascu*, forestrier la Illova, cu d-șoara *Volumnia Popa*, odrasla din familia prot. Simeon Popa. Nași Dr. Octavian Cotofiu (Cacova) cu d-șoara Antonia Novacsek (Moldova-nouă). Multe și sincere felicitări!

Ministrul justiției *Dr. Székely* petrecînd zilele trecute în Verșet, a făgăduit Verșetenilor, că le va împlini dorința lor veche de a muta sediul sedriei (din Biserica-albă?) la *Verșet*.

Reuniunea de cîntări și muzică din Varadia arangează în beneficiul inundațiilor, cu concursul tinerimei stud. concert și teatru la 6/19 August în sala Ospătăriei V. Cipu. Tot atunci va da și Societatea „Unirea” din Varadia în Ospătăria Paul Vuia o producție în favorul unui steag pentru reuniune.

Prezident al comisiei civile pentru asentările din ăstan: adv. *Baltazar Munteanu*. Ordinea: La 13 August: *Ciclova-rom., Secas, Cacova și Greovaș*; la 16 August: *Oravița-montană, Ticvaniul-mare, Ciudanovița, Ciclova-montană și Broșteni*; la 17 August: *Stajerdorf-Anina I.*; la 19 August: *Stajerdorf-Anina II—III.*; la 22 August: *Oravița-rom., Maidan și Comoriște*. Recruții din cercul lamului încă se vor asenta aici în Oravița, în sala otelului „Coroana Ung.”

„Revista Preoților” Nr. 20 publică un articol „*Senzația din Caransebeș*” învăluit în subtitlurile „Briciul fiscului konzistorial — Tendința de prigonire — Prigonirea preoților s'a început — Fiscul umbilă cu briciul — Suspendării și amovării cu ridicate — Preoțimea va cere intervenția guvernului — Organizarea preoțimeii se impune” pe care directorul revistei *Pr. V. Voniga*, tot el de către pădure, îl sfîrșește cu vorba din bătrîni „Videant consules”. Da, zicem și noi *Videant consules* — ce este de văzut!

Pentru îngrășarea vitelor, se capătă un admirabil praf, ce se pregătește aici în Oravița în farmacia „La Sf. Gheorghe”. Leacul acesta îngrășă cai, vite cornute și porci, apărînd animalele preventiv de orice boale.

FELURIMI.

Dans pe melodia *Marseillaisei*. Pînă acuma *Marseillaise* Francezilor numai se cînta; deacuma o să se și dîntuiască. În adevăr, Lefort, măestru de danț a pus de a jucat-o la 1/14 Iulie 1910, cu prilejul sîrbărei naționale franceze. Lefort s'a înțeles cu toți măestrii de dans și acum e dansul la modă. Incepe cu 6 pași înainte, pășind cu piciorul drept; apoi alți 6, cu cel sîng. Vin apoi un șir de figuri, potrivite cu ritmul cîntecului. Dimpotrivă își dau deseori mina, fac întoarceri ba spre o parte, ba spre alta, dînd astfel mișcare dansului, ear cei 6 pași vin mereu ca un leit motiv. Vor juca și copii în școli; dar dela copii o vor învăța cei în vîrstă și încurînd vor ști-o toți Francezii.

Potcoave de hîrtie, se folosesc de cîtăva vreme în Franța la caii destinați pentru alergările cu premii. Astfel toți caii din grajdul *Vanderbilt* sînt potcoviți cu potcoave de hîrtie, din care bucată abia cîntărește 20 grame. Avantajul acestor potcoave constă în aceea, că sînt foarte ușoare și caii nici nu mai alunecă cu ele, nici nu se mai lovesc rîindu-se la picioare. Inventatorul potcoavelor de hîrtie este medicul veterinar *Mr. Burot*.

Bibliografie.

La Administrația noastră se află de vînzare următoarele cărți:
Dr. Iosif Popovici: *Bocetele românești*. . . — 80
„ „ „ *Balade populare din Banat* 1-80
Gheorghe Jianu: *Potpourri* 1—
Dr. I. Fometescu: *Creșterea igienică a copiilor* — 25
Dr. E. Babeș: *Diagnoza* 3—
Iuliu Birou: *Nașterea lui Christos*, piesă teatrală pentru copii în 5 acte — 50
Nicolae Firu: *Monografia bisericii ort. rom. din Oradea-mare* 1—

Editor proprietar: **Gheorghe Jianu**.
Redactor responsabil: **Alexandru Purgariu**.

Totfelul de inserțiuni și reclame se primesc spre publicare în **PROGRESUL** în cele mai avantajoase condițiuni cu prețuri moderate.

Reclama e sufletul comerțului. — prin reclamă la progres!

Aviz!

Vestim On. public rom. din Banat că cursurile la Pensionul de fete „Liceul modern” din Turnu-Severin (România) se încep la 1 Sept. st. v.

În cursul facultativ al institutului se predau cu succes uimitor mai ales limba română, franceză, germană, engleză și italiană, pianul, muzica vocală, desenul, pictura, dansul, lucrul manual și gospodăria (Curs de bucătărie, de spălat și călcat etc.) avînd profesori titrați dela școlile statului și profesoare străine, toate cu titluri academice.

Prețul pentru întreținere și instrucția completă: 700 coroane anual.

Rezultatul atît instructiv cît și educativ atrage mereu tot mai multe bănațence la această excelentă școală de fete, care din toate punctele de vedere e a se socoti ca o binefacere și pentru noi Bănățeni.

Directoară: d-na *Maria Marinescu*, licențiată în filologie.

Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă ca laptele, să folosească **crema americană, pudra americană și săpunul american**, care depătează de pe față și de pe mini orcefel de pete, și întrece toate mijloacele de acest fel, întrebunțate pîn'acum. Se capătă la: **Apoteca Sfintul Gheorghe în Oravița** (peste drum de prăvălia R. Goldstein).

Prețul unui borcan de cremă americană 1 coroană. Prețul pudrei americ. 1 cor. 50 fil. Prețul săpunului americ. 80 fil. Încontra durerii de dinți mai bune sînt pi-căturile americane. Prețul 1 cor.

Banca de asigurare

„Transylvania”

fondată la 1863, primește asigurări de viață și asigurări încontra focului și încontra grîndinei etc. în condiții foarte favorabile.

Valori asigurate: 105 milioane cor. — Des-păgubiri plătite: 71/2 milioane cor. Fonduri de rezervă: 2 milioane cor.

Informațiuni la Direcțiune în **Sibiu**, strada Cisnădiei 5., la Agentura principală în **Arad**, la Agentura cercuală din **Oravița** și la Agenturile locale de prin diferite comune românești, reprezentate prin bărbați de ai noștri de toată încrederea.

AVIZ.

La tîmplăria Iohan Formayer în Oravița

se pot comanda totfelul de mobile și lucrări pentru zidiri, cu prețuri absolut solide, fiindcă neavînd depozit, costisitor, e în măsură a lucra mai ieftin decît oricare. Pofțiți și vă convingeți!

Anunț.

La Industria chimică a lui **Iuliu Szenderszky** în Verșeț

se capătă nou inventatul

Lustru de mobile

1 sticlă 125 gr. 1'60 cor.
1 " 250 " 3'20 "

1 pachet de 50 gr. de vată-musselin 50 f.

Cu acest fluid se poate curăți cu ușurință orice pete, praf, etc. de pe mobile, clavire, podele, etc. arătînd după o curățire atît de leznicioasă orice obiecte de lemn ori metal, lucitorare și curate ca noui. Modul folosinței este descris pe învelitoarea flașelor.

Cele mai bune

căldări și cazane

se pot cumpăra, cu prețuri absolut omenești, la vechia și cunoscuta

Firma I. PURGAR

lingă Moara de foc în 10-3

Oraviczabánya (Krassó-Szörény m.)

La

Tipografia „Progresul”

==== în Oravița ====

se pot comanda

totfelul de tipărituri bisericesti, școlare, advocațiale și comunale

precum și

toate tipăriturile pentru bănci: cărți necesare la contabilitate etc.

Afară de asta se efeptuesc:

acții, cupoane, losuri pentru loterii

lucrate toate cu gust.

☛ Nădăduim că toți Români de bine ne vor trece pragul. ☛